

DE HERVORMDE VAAN

70e jaargang - No. 8 - augustus 2010

Orgaan van de bond van Nederlandsche Hervormde Mannenverenigingen op Gereformeerde Grondslag

DE BESLAGEN BIJBEL

DE HERVORMDE VAAN
Orgaan van de Bond
van Ned. Hervormde
Mannenverenigingen
op Gereformeerde Grondslag

ISSN 0167 - 3564

www.hervormdemannenbond.nl

Versijnt maandelijks. Voor leden gratis.
Niet-leden € 12,50 per jaar.
Abonnementen lopen per kalenderjaar.
Opzeggen voor 1 december.

1e voorzitter: Ds. W. Westland
Oranjestraat 106, 2983 HV Ridderkerk
tel.: 0180 - 412477

2e voorzitter: Ds. J.P. Nap
Dorpsstraat 180, 6741 AR Lunteren
tel.: 0318 - 483717

1e secretaris: Ds. J. van Dijk
Amsterdamseweg 64, 6712 GK Ede
tel.: 0318 - 615597

2e secretaris: Dhr. M. Post
Edelmanlaan 8, 3903 XP Veenendaal
tel.: 0318 - 511355

1e penningmeester: Dhr. C. Oosterom
Jan van Aemstelstraat 7, 3411 XK Lopik
tel.: 0348 - 551496

2e penningmeester: Dhr. J. van Capelleveen
Valleistraat 60, 3901 RT Veenendaal
tel.: 0318 - 516930

Lid: Ds. E. de Mots
Hongaarseplein 14, 3252 AR Goedereede
tel.: 0187 - 493935

Lid: Ds. J.H. Lammers (Themadagen)
Pelikaan 34, 2986 TB Ridderkerk
tel.: 0180 - 424636

Lid: Ds. A.D. Goijert (Redactie-adres)
Dorpsstraat 17, 3751 EM Bunschoten
tel.: 033 - 2982760

Overlijdensberichten:
J. Bout & Zn., Postbus 3, 1270 AA Huizen
e-mail: info@boutdruk.nl (o.v.v. Herv. Vaan)

Mutaties:
Schriftelijk melden aan het Bondsbureau
Bestuurswijz. moeten naar de 1e secretaris

Adres administratie:
Hervormd Bondsbureau,
Beatrixstraat 20a, 3862 DB Nijkerk
tel.: 033 - 2456699 fax: 033 - 2463322
e-mail: bondsbureau@filternet.nl
Bankrekeningnr. 3778.71559 t.n.v.
Ned. Herv. Mannenbond op G.G. te Nijkerk

Inzenden kopij september-nummer

De kopij voor het september-nummer moet vóór
21 augustus bij de drukker (info@boutdruk.nl) aanwezig zijn.

Woorden van Calvijn

Stempel van echtheid

Marcus 13 : 9vv

Christus' bedoeling is, dat naarmate Zijn Evangelie meer met levensgevaar verdedigd zal worden, het getuigenis, dat er van afgelegd wordt, krachtiger zal zijn. Indien toch de Apostelen alleen werk gemaakt hadden van het prediken van het Evangelie en niet tevens standvastig volhard in de verdediging er van tegen de woede van de vijanden, zo zou het niet zo duidelijk gestaafd zijn geweest. Maar daar zij niet aarzelden hun leven er voor te laten, en geen vreze des doods bij machte geweest is hen van hun voornemen af te brengen, strekt ons hunne onwankelbare standvastigheid tot een bewijs, hoe zeker zij zich van de deugdelijkheid hunner zaak overtuigd hielden. Het was derhalve de stempel van de echtheid op het Evangelie, dat de Apostelen onbevreesd voor de rechterstoel van koningen traden, en de naam van Christus daar vrijmoedig beleden. Hierom ook noemt Petrus zich een getuige van het lijden van Christus, waarvan hij de blijken bij zich omdroeg (1ste Brief, hoofdstuk 5 : 1). En Paulus stelt er, in het eerste hoofdstuk van de Brief aan de Filippensen, zijn roem in, dat hij tot verantwoording van het Evangelie gesteld is. Dit verdient dat men er vooral op lette, opdat degenen die God verwaardigt tot de groote eer verdedigers van zijn waarheid te zijn, door geen schandelijke ontrouw aan de hun toevertrouwde zaak, bevonden worden het geloof te verzaken.

Inhoud

blz.

Woorden van Calvijn.....	2
Meditatie	3
Bijbelstudie O.T.	4
Bijbelstudie N.T.	6
Van de voorzitter	9
In the picture	10
De engelen (slot)	11
Boekbesprekingen	14
Overlijdensberichten	15

Kom niet te laat!

„laat ons dan vrezen, dat niet te eniger tijd de belofte van in Zijn rust nagelaten zijnde, iemand van u schijnt achter gebleven te zijn

Hebreeën 4 vers 1

Kijken we naar „Zijn rust”. Dat betekent de rust van God. Wat wordt ermee bedoeld? Zie het verband van de tekst. Denk aan de schepping, dat God op de 7de dag rustte. Niet dat God moe was. Nee, maar Hij verheugde Zich in wat Hij gemaakt had. Denk ook aan het volk Israël, dat in Kanaän mag wonen. Naar dat land bracht God Zijn volk en Hij zou Zich daarin verheugen. Denk vooral aan de eeuwige rust bij God, want David spreekt over een andere rust, staat er. Dat is de rust, die ingaat wanneer God Zijn volk uit de wereld getrokken heeft en het bij Zich heeft in het land van de eeuwige rust, waar God Zich zal verlustigen in Zijn werk van verkiezing en genade, van verzoening en vergeving, van strijd en overwinning op satan, zonde en dood. Dat is de rust, die overblijft voor Zijn volk: te mogen delen in de eeuwige rust van God.

Nu zegt de tekst, dat er een geváár op de loer ligt. Welk gevaar? Dat er mensen achterblijven, die de rust van God niet ingaan. Achterblijven betekent: te laat komen. Waar zit dat in? In ieder geval niet in de belofte, die betrekking heeft op de rust van God. Het woordje „belofte” betekent hier: evangelie. Dat is een blijde boodschap: God zet de deur van Zijn rust open. Ook voor ons. Hoe? De Heere komt naar ons toe door de verkondiging van de belofte om in Zijn rust in te gaan. Ja, want wij hebben de verkéerde rust gekozen, namelijk die de duivel ons voorspiegelt. Dat is en loopt uit op een eeuwige onrust, op wroeging en gewetenspijn. Daarom komt de Heere met de belofte van Zijn rust. Het ligt dus niet aan God, als we te laat zijn. Waar ligt het wel aan? De tekst zegt: „laat ons dán vrezen”. Dat wil zeggen: om die reden. Denk aan het volk Israël, wat bleek tijdens de woestijnreis, toen ze onderweg waren naar Kanaän? Ze murmureerden over het eten en

drinken en kwamen in opstand tegen Gods leiding. Ze wilden terug naar Egypte, waar ze het beter meenden te hebben dan bij de Heere, hun Bevrijder. Wat is dat? Ongeloof! Dat gebeurt nog steeds: meegaan met de gemeente van Christus, de beloften ontvangen, uitredingen van God gekregen, leven met ernst en diepe indrukken en toch ongelovig zijn. Waarom? Dat zit in de weg, die we moeten gaan naar het hemelse Kanaän. Dat is de weg van gelóven. Gelóven betekent: alles van deze wereld prijsgeven en bouwen op Jezus Christus en Zijn belofte. Wat doet ongelóof? De dingen maar half prijs geven: God vasthouden en de wereld niet loslaten. Niet met lege handen bij de Heere Jezus willen aankomen. Niet alles van jezelf prijsgeven om Jezus' wil.

Kijk, vanwege dit gróte gevaar van ongelóof worden wij aangespoord om niet te laat te komen voor de eeuwige rust van God. Daar spreekt liefdevolle zorg uit: zorg om elkaar hebben, elkaar in het oog houden, op elkaar toezicht houden. Waarom? Dat niemand ook maar de schijn wekt, dat men te laat komt. Dat is echte, zuivere liefde. Liefde, die niet om de ernst heen draait: je kunt te laat komen voor de eeuwige rust. Liefde, die ook zo gunnend is: ga in, in de rust van God. En vertellen we elkaar, hoe dat gaat: ingaan in de rust van God? Dat heeft te maken met bekering en het geloof in de Heere Jezus. Hij is de Rustaanbrenger. Zijn offer brengt rust aan voor God, Die nooit meer op Zijn kerk zal toornen noch haar zal verlaten, maar met eeuwige liefde haar zal liefhebben. Ook brengt Hij rust aan voor mij, als God mij onrustig maakt en ik beseft dat het niet goed zit tussen God en mij en dat mijn ongelovig hart mij in de weg zit. En wat ik ook zelf doe om rust te krijgen, er helpt niets aan, ja je merkt hoe ongelovig je eigen hart is. En u

denkt: zou God dat ongelovige hart van mij aanvaarden? Ja, dat doet God! God aanvaardt dat en daar werkt Hij met Zijn genade in, om ons het geloof te schenken. Dat is het wonder van Zijn liefde in Jezus Christus. Dat moeten

wij bezitten. Kijk dus uit, dat we door ongelooft niet te laat komen om in Gods rust in te gaan, dat zou verschrikkelijk zijn. Eén is er, die dat niet wil: de Heere wil dat niet. Daarom: ga in, in de rust van God!

Bijbelstudie O.T.

DS. A. GOEDVREE

Hooglied 1

Binnen de canon van de Heilige Schriften neemt het Hooglied een wel heel bijzondere plaats in. We treden daar binnen in de besloten kring van de liefde en de intimiteit van een bruidegom en een bruid, die elkaar beminnen. Hooglied, het is het Lied der Liederen, vanwege die liefde. Maar, de Kerk der eeuwen heeft daarin ook mogen herkennen de liefde tussen de Bruidegom Jezus Christus en Zijn Bruidskerk.

Inleiding

Voordat we samen gaan lezen in dit bijzondere Bijbelboek is het nodig een aantal inleidende opmerkingen te maken. Het Hooglied is voor alles een Bijbelboek wat spreekt van de liefde tussen man en vrouw. Hoewel we in de toepassing vooral zullen letten op de *geestelijke* betekenis – Christus en Zijn Bruidskerk – toch mogen we de eerste, *letterlijke* betekenis niet overslaan. Integendeel! Juist ook op onze mannenverenigingen mogen we met elkaar spreken over de liefde tussen man en vrouw. Daarin liggen veel (praktische) lessen. Tegelijk willen we daarbij een belangrijke pastorale opmerking maken. Immers, veel vrienden op onze verenigingen weten dat liefde een moeilijk onderwerp kan zijn: vanwege rouw, gemis, teleurstellingen en stille worstelingen. Laten we daar samen oor en oog voor hebben.

Bij deze letterlijke en praktische betekenis van het Hooglied moet nog een facet genoemd worden. Wanneer we luisteren naar het lied van de liefde van bruidegom en bruid, dan

komen we ook in de kring van geheiligde intimiteit, waar liefde en erotiek diep verbonden zijn. God heeft het huwelijk en de seksualiteit gegeven als gaven voor man en vrouw, gaven die hij gaf reeds in het paradijs. Immers, het huwelijk werd ingesteld in Genesis 2: 18 – 25 – dus voor de zondeval van Genesis 3. Ondanks de zondeval bleef het huwelijk bestaan, en ondanks de verdrijving uit het paradijs bleef de paradijselijke intimiteit van man en vrouw behouden. Liefde, huwelijk en seksualiteit zijn de ‘roos uit het paradijs’, een gave die door Gods genade overgebleven is. Maar, in onze tijd wordt het paradijselijke en tere van die roos met voeten getreden. Immers, onze maatschappij en cultuur is vol van opdringerige seksuele platheid en pornografische vuilheid. De ‘roos uit het paradijs’ wordt omwoekerd met doornen en distelen. De duivel weet het: bederf van het beste is het slechtste – waarbij hij het juist ook voorzien heeft op mannen en hun seksuele gevoelens. Het is daarom nodig dat we ook op de mannenvereniging elkaar – als jongeren en ouderen – opscherpen in deze zaken, onder het Woord van God, door de gesprekken van hart tot hart.

Toch lezen we het Hooglied vooral als een beeldend lied van de liefde van de Bruidegom Jezus Christus, en Zijn Bruidskerk. Is dat een foute typologie of allegorie? Och, daar is zoveel discussie over geweest. Dat kan hier niet herhaald worden. Echter, de Bijbel spreekt zelf ook vaker in deze beeldspraak van Christus en Zijn Bruidskerk: zie daarvoor Matth. 9: 15 en Ef. 5: 22 – 33. Zeker, tussen exegeese en

fantasie is een grijs gebied. We moeten daar behoedzaam mee omgaan. Toch kiezen we hier voor een dubbele uitleg: de letterlijke en de geestelijke.

Is het eigenlijk niet een hachelijke zaak om in onze tijd zó te spreken over het Hooglied? Over 'geheiligde intimiteit' wat juist ten voorbeeld is van de omgang tussen Christus en Zijn Bruidskerk? Kort en goed: hoe kan je in onze tijd nog spreken over 'gemeenschap met Christus', als 'gemeenschap' een vertroebeld en vervuild begrip is geworden? Wel, het antwoord ligt hierin: juist als in ons een verlangen is gekomen, om als christen te leven, voor God en voor de mensen, dan werkt dat twee dingen uit. *Geestelijk* verlang je dan naar groei, dat is een leven in verbondenheid aan Christus, in de geloof en liefde. En praktisch verlang je dan naar levensheiliging, een leven naar de wil van God – ook in de kringen van liefde en intimiteit. Het Hooglied verenigt die beiden – heilig en rein. Maar, dat vraagt wel om een tere, biddende luisterhouding. Het lezen in het Hooglied vraagt om 'geestelijke volwassenheid'. Is dan juist ook de mannenvereniging niet de plaats om die luisterhouding aan te leren, om *geestelijk* en *praktisch* te worden onderwezen?

Vers 1 en 2

De Bijbel laat er geen twijfel over wie de *schrijver* is van het Hooglied. Dat is Salomo, de vredevorst: in de naam Salomo ligt het grondwoord Shalom, wat vrede betekent. Zo was zijn naam, daarin was ook zijn koninkrijk getekend. Hij is de bruidegom die het Lied der Lieder heeft gedicht. In vers 2 echter merken we direct dat niet alleen Salomo als 'sprekende partij' wordt opgevoerd. Het Hooglied is als een wisselzang gecomponeerd. We horen de bruidegom spreken, maar ook de bruid spreekt. De bruid heet Sulammith (hdst. 6: 13): wie zij was weten we niet zeker, wel weten we dat ze een prachtige naam heeft. We gaan er van uit dat Sulammith goed vertaald kan worden met 'zij die in vrede woont'. Ook in haar naam ligt het woord Shalom. Zo zijn Salomo en Sulammith aan elkaar verbonden, hij is vrede, en zij woont in zijn vrede. Wat een prachtig beeld van Christus en Zijn Bruidskerk. Immers, Hij

is de Vredevorst bij uitstek – door Zijn lijden, sterven en opstanding heeft Hij de eeuwige vrede bewerkt. De zonde en de ongerechtigheid brengen onvrede, strijd en ellende. Christus brengt de ware Shalom, vrede met God, vrede met elkaar, vrede met het leven. En de Bruidskerk mag als een Sulammith wonen in Zijn vrede. Door het geloof mag Gods kind verbonden zijn aan de Vredevorst, en zo mag men wonen – in leven en in sterven, en tot in eeuwigheid – in Zijn vrede. Door Hem is er vergeving en verzoening, daar is door Hem vernieuwing en verwachting, daar is door Hem leven en vrede.

En de bruid zegt: *Hij kusse mij met de kussen Zijnsmonds*. Daarmee is de toon gezet van verlangen naar geheiligde intimiteit. Immers, voor toen en nu geldt dat het kussen met de mond een teken is van liefde, genegenheid, verbonden en intimiteit. Je kunt niet zomaar iemand met de mond op de mond kussen. Het is een teken van 'exclusieve liefde'. De Vredevorst en degene die in vrede woont, zijn verbonden in die 'exclusieve liefde'. Hier ligt direct een geweldig belangrijke les. De bruid verlangt naar die liefde-uiting, en zo verlangt de Bruidskerk ook naar die intieme liefde van Christus. We kunnen dus veel zeggen over het geloofsleven, over geestelijke groei. Maar, de basisles hierin is dat de christen verlangt naar de liefde van Christus. Het ware geloof is meer dan religieus gevoel. Het ware geloof is meer dan beamen wat de waarheid is. Het ware geloof is daarin kenbaar dat er een diep verlangen is naar de liefde van Christus. Zoals Christus kust, met de woorden die Hij spreekt in de Bijbel en door de prediking. Zoals Christus kust, met de sacramenten van de Heilige Doop en (vooral) het Heilig Avondmaal. Zoals Christus kust, soms in de verborgenheid van de binnenkamer van het gebed.

De bruid weet ook waarom ze verlangt naar deze kus: *want Uw uitnemende liefde is beter dan wijn*. Het woord wijn staat hier voor al de vreugde die (in de wereld) te beleven is. De bruid weet: er is veel vreugde in dit leven te vinden, maar er is geen vreugde zo groot en zo heerlijk, dan de vreugde die beleefd wordt wanneer Hij mij kust, en zo mij geeft Zijn uitnemende liefde. Want, die liefde gaat alles te boven (liefde staat hier eigenlijk in meervoud: *liefden*). Dat weet de Gemeente van

Christus, dat weten al Gods kinderen: je kunt op vele plaatsen en manieren vreugde en plezier vinden, maar niets kan ook maar tippen aan de liefde van Christus. Soms zit daar een diepe levenservaring achter: waar kan een mens allemaal niet bedrogen mee uitkomen!

Maar, met de liefde van Christus komen we nooit bedrogen uit. Dat is liefde tot op het Kruis, dat is liefde dwars door het graf, dat is liefde die zoekt en vindt, dat is liefde die leidt tot in het eeuwige leven. Daar hopen we de komende tijd meer van te horen!

Gespreksvragen:

1. Wellicht is het goed om vooraf – voor onszelf en voor anderen – onder woorden te brengen, waar in ons leven misschien knelpunten zitten die het boek Hooglied bij ons kunnen oproepen.
2. Het huwelijk wordt genoemd 'de roos uit het paradijs'. Maar, we hebben ook gezien dat in onze tijd er vele doornen en distelen zijn (de verseksualisering van de maatschappij). Bespreek met elkaar de roeping om als christen-mannen 'heilig en rein' te leven in een onheilige en onreine tijd. Hoe gaan we daar praktisch mee om?
3. Het geloofsleven kent een diep verlangen naar de liefde van Christus. Herkent u dat? Kunt u met elkaar ervaringen uitwisselen hoe Christus met die liefde tot u gekomen is?
4. In onze tijd biedt de wereld veel 'wijn' aan. Vreugde en vertier is volop te vinden, zozeer dat mede daardoor kerken zijn leeggelopen. Toch belijdt de Kerk: *want Uw uitnemende liefde is beter dan wijn*. Met welke 'wereld-wijn' zijn wij bedrogen uitgekomen? En hoe hebben wij ontdekt dat Zijn 'uitnemende liefde beter is dan die wijn'?

Bijbelstudie N.T.

Genade en Vrede

1 Corinthe 1 : 1–17

Ds. J. WESTLAND

Inleiding

In het komende seizoen willen we luisteren naar de eerste Corinthebrief. Waarom heeft Paulus deze brief geschreven? Hij had vanuit Corinthe een aantal vragen gekregen, die direct te maken hebben met het geloof en leven van de gemeente. Daarom stuurt hij deze brief, om aan de gemeente van Corinthe verder onderwijs te geven. Paulus kende deze gemeente vanaf zijn tweede zendingsreis. Hij was toen door Griekenland gereisd. Via Filippi, Athene kwam hij in Corinthe, de hoofdstad van Achaje. Het was een levendige havenstad, waar ook een Joodse synagoge stond.

Handelingen 18 vertelt ons, dat Paulus daar verblijft bij Aquila en Priscilla, Joodse tente-

makers. Hier kan hij als tentemaker ook voor zijn eigen levensonderhoud zorgen. Paulus heeft daar anderhalf jaar gepredikt. En door Gods genade was daar een gemeente ontstaan, meest van arme mensen uit de heidenen. Ze moesten nog leren om als christen te leven. In deze gemeente is aanvankelijk nog geen centrale leiding. Het gemeentelven vond plaats in verschillende huizen. Zo konden er gemakkelijk verschillende groepen ontstaan.

Na anderhalf jaar vertrekt Paulus naar Efeze. Daarna komen er andere predikers naar Corinthe, die heel andere accenten leggen. Het waren Hellenistische Joden, die naast de christelijke leer ook sterk beïnvloed waren door de Griekse filosofie van die dagen. Zij

predikten de vrijheid van de Geest, en dat liet ruimte voor een zondige levenswijze, onder meer op sexueel gebied.

Daarom is er alle reden om een brief te schrijven. Paulus schrijft in het jaar 55 vanuit Efeze.

Aanhef (vers 1–3)

Zoals gebruikelijk in die tijd, stelt Paulus zich eerst voor. Hij noemt zich een „geroepen apostel”. Hij spreekt niet op eigen gezag. In Corinthe waren mensen, die zijn apostolische gezag bestreden. Daarom zegt Paulus: God Zelf heeft mij geroepen (zie Handelingen 9). Hij wijst er op dat hij deze brief schrijft in het bijzijn van Sosthenes, de broeder. Dat was een bekende voor de gemeente van Corinthe, wellicht de overste van de synagoge, die tot geloof kwam (zie Hand. 18). Noemt hij deze broeder om zijn brief meer gezag te geven? In de mond van 2 of 3 getuigen zal alle woord bestaan!

Ondertussen mogen wij deze brief lezen als een brief van Gods apostel (gezondene), en daarom als een brief van de Heere Zelf. En dan worden we geroepen om onder dit gezag-hebbend woord te buigen.

Na de afzender volgt het adres: de gemeente Gods, die te Corinthe is. In het Grieks staat hier het woord „Ekklesia”. Dat betekent: er uitgeroepen. Deze gemeente, en dat geldt ook voor onze gemeenten: niet zomaar een groep mensen, maar door de Heere geroepen uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht. Gemeente Gods: Gods werk, Gods eigendom. Een hoge aanspraak voor een zondige gemeente! Paulus voegt daaraan toe: geroepen heiligen. Heilig betekent niet: zonder of bijna zonder zonde. Neen, „heilig” wil zeggen: afgezonderd en toegewijd aan de dienst van God. Zoals ons Doopsformulier zegt: in Christus geheiligd. En dan wordt de kring nog wijder getrokken. Anderen zullen deze brief ook lezen: met allen, die de naam van Christus aanroepen. Zo worden ook wij in dit adres aangesproken.

Na de afzender volgt de groet. Zoals die ook klinkt aan het begin van onze kerkdiensten: Genade en vrede: woorden met een diepe inhoud. Het gaat om de volheid van heil, die de Vader schenkt om de verdienste van Christus. Wat opvalt: Paulus noemt hier niet

de Heilige Geest, Die het heil wil toepassen aan ons hart.

Dank (vers 4–9)

Wanneer Paulus de gemeente aanspreekt, begint hij eerst met de dank aan God. Dat is opvallend. Straks spreekt hij ook zijn zorg uit over de gemeente, en er komen strenge vermaningen. Maar hij begint positief. Eerst dankt hij de Heere voor deze gemeente. Want ze zijn rijk geworden, geestelijk rijk door Gods genade. Rijk in alle rede en kennis. Dat wil zeggen: ze mogen getuigenis geven van de hoop, die in hen is. En dat zijn geen holle klanken: ze weten, waarover ze het hebben. Ze mogen in Christus alles vinden, wat nodig is voor hun geloofsleven, maar ook als het gaat om de gaven tot opbouw van de gemeente. En bij dat alles zien ze uit naar de dag, waarop de Heere Jezus terugkomt. Die zegeningen hebben ze niet aan zichzelf te danken, maar het is de trouw van God. Hij heeft ze geroepen tot de gemeenschap met Christus. Voor „gemeenschap” staat hier het woord „Koinonia”. Dat geeft 2 lijnen aan: verticaal met Christus, maar ook horizontaal, gemeenschap met elkaar!

Zo mag Paulus de gemeente zien in het licht van Gods genade. En dan is er alle reden om de Heere te danken. Hoe kijken wij naar onze eigen gemeente? Met de nodige kritiek? Dat is niet opbouwend. Vraag of de Heere uw ogen wil openen, zodat u ook uw eigen gemeente mag zien in het licht van Gods genade. Dan ontdekt u, dat er zoveel is, om de Heere te danken.

Groepsvorming (vers 10–17)

De dank aan God betekent niet, dat de gemeente van Corinthe bijna volmaakt zou zijn. Integendeel. Er is ook een duidelijke berisping nodig. Paulus doet dat op een liefdevolle manier: Ik bid u broeders door de naam van onze Heere Jezus Christus. Het is dus een broederlijk vermaan. Hij waarschuwt voor scheuringen in de gemeente. Hij wil, dat ze „hetzelfde zullen spreken”.

Wat bedoelt Paulus daarmee? Niet iedereen is precies hetzelfde. De één is blijmoedig, de ander zwaarmoedig. De één heeft veel bijbelkennis, de ander is eenvoudiger. Dat

weet Paulus ook wel. Zoals geen blad aan de boom hetzelfde is, zo is het ook met de gelovigen. Dat laat ook zien de veelkleurigheid van Gods genade. Maar laat de gemeente toch samengevoegd zijn, en één lichaam vormen. En dan uiteindelijk toch „eenzelfde zin en gevoelen”. Dat is: dezelfde gezindheid, dezelfde overtuiging, die rust in het Woord van God. Drinken uit dezelfde Bron. Een gemeenschappelijke geloofsbelijdenis. Om zo als een echte geloofsgemeenschap naar buiten te kunnen treden. In vers 11 gaat Paulus dat concreet maken. Hij heeft verdrietige dingen gehoord. Hij zegt ook eerlijk van wie hij het gehoord heeft: iemand uit het huis van Chloë. Een vrouw, die verder onbekend blijft voor ons, maar die haar huis openstelde voor de gemeente. Paulus heeft gehoord, dat er „twisten” onder u zijn. Onenigheid, partijvorming. Een stuk geestelijke hoogmoed, men wilde opbieden tegen elkaar: Ik ben van Paulus, een navolger van Paulus. Ik ben van Apollos.

Wie was Apollos: een evangelist, die na Paulus in Corinthe is gekomen. Handelingen 18 vertelt ons, dat hij machtig in de Schriften was. Hij wist veel van het Oude Testament, en ook van Johannes de Doper, maar hij is door Aquila en Priscilla verder onderwezen. En dan gaat Apollos overal naar de Joden om te getuigen, dat Jezus de Christus is. En we merken, dat hij in Corinthe een aantal mensen achter zich aan krijgt. Om het met onze woorden te zeggen: Ze vinden Apollos een betere dominee dan Paulus. Weer anderen geven de voorkeur aan Cefas. Dat is de Aramese naam voor Petrus. Petrus is zelf niet in Corinthe geweest, maar wel zijn leerlingen. En dan zijn er ook nog die zeggen: Ik ben van Christus. Dat klinkt goed. Zondag 1 spreekt daar ook van: Het eigendom van Christus zijn. Daar komt het voor ons allen op aan. Toch is het hier anders bedoeld. Ze willen opbieden tegen de anderen. De naam van Christus wordt gebruikt voor partijvorming. En dan kunnen we gerust een vraagteken zetten.

Wat is er weinig veranderd sinds de dagen van Paulus. Ook nu is er altijd weer de neiging tot groepsvorming in de gemeente en in de kerk. En helaas weten we maar al te goed wat kerk-scheuring is, en wat dat teweeg brengt. Daarom is het goed, dat Paulus hier enkele scherpe

vragen stelt: Is Christus gedeeld? Hij is toch het Hoofd der Kerk. Niemand mag Hem claimen voor eigen groep of kerk. Wij staan toch allen onder hetzelfde Hoofd. Eén is uw Meester! En dan zet Paulus daar nog twee andere vragen bij: Is Paulus voor u gekruisigd? Zodat je het eigendom van hem geworden bent? En bent u gedoopt in de naam van Paulus, zodat je in zijn gemeenschap bent ingelijfd? Neen toch! Je bent toch in de Naam van de Drieënige God gedoopt. Het gaat om de geloofsgemeenschap met Hem. En dan geeft Paulus rekenschap van zijn werk in Corinthe. Hij heeft Crispus en Gajus gedoopt. Handelingen 18 vertelt ons, dat hij eerst een overste van de synagoge was. En Gajus is de man, die Paulus in zijn huis ontvangen heeft. En al schrijvende schiet hem nog iets te binnen. Ook het huis van Stefanos heeft hij gedoopt. Stefanos is één van de leiders van de gemeente geworden (zie 1 Cor. 16:15). Let u op, dat hier gesproken wordt over een huisgezin. Daar zijn zeer waarschijnlijk ook kinderen bij geweest. Naast de volwassendoop dus ook de kinderdoop op grond van Gods Verbond. (Zie ook 1 Cor. 7 : 14).

Het zijn dus maar enkelen, die door Paulus gedoopt zijn. Zijn anderen gedoopt door zijn metgezellen: Silas, Timotheüs of andere voorgangers? Paulus is door de Heere niet gezonden om te dopen. Het gaat niet om zijn naam, maar om de naam van Christus. Ik ben gezonden om het Evangelie te verkondigen. De blijde boodschap, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om te zoeken en zalig te maken, dat verloren is. Paulus is een man van de voorste linie! Eerst de prediking, daarna pas de doop. Dopen, dat kunnen ook anderen doen. En nu zegt Paulus ook hoe hij predikt: niet met wijsheid van woorden. In Griekenland was de welsprekendheid (retorica) zeer geliefd. Maar dat wil Paulus niet. Hij predikt in alle eenvoud. We komen daar in de volgende Bijbelstudie op terug. Maar hier laat hij het al zien: Het woord des kruises mag niet „verijdeld” worden, niet van zijn kracht beroofd worden. Want in de prediking van de gekruisigde Christus ligt ons enige behoud. Daarom geen mensen op de voorgrond. Christus moet centraal staan! Geen groepsvorming, maar samen knielen aan de voet van het kruis. Want daar is genade en vrede te vinden!

Gespreksvragen:

- 1) Waaraan ontleent Paulus zijn gezag? (vs. 1) Wat gebeurt er, als het Woord van God gezag krijgt in ons leven?
- 2) Wat betekent de groet aan het begin van de kerkdienst? (vs. 2) Hoe beleeft u deze groet?
- 3) Hoe kijken wij naar onze gemeente (vs. 4). Kritisch of dankbaar? Noem concrete dingen in het gemeentelven, waarvoor u de Heere mag danken!
- 4) Wat bedoelt Paulus met: „hetzelfde spreken” (vs. 10). Heeft dit ook te maken met de belijdenisgeschriften van de kerk. Waarom zijn die zo belangrijk?
- 5) Hoe ontstaat er groepsvorming in de gemeente? Kun je dat voorkomen? Hoe dan?
- 6) Wat zegt Paulus in vers 14–17 over de prediking en de doop. Wat betekent dat voor ons?

Te raadplegen:

Commentaar Calvin, Kanttekening Staten-Vertaling, Korte Verklaring (Grosheide), Commentaar Ds. C. den Boer.

Indeling:

Augustusnr.: hoofdstuk 1 : 1–17, september: hfdst. 1 : 18–31, oktober: hfdst. 2, november: hfdst. 3 : 1–15, december: hfdst. 3 : 16–4 : 7, januari: hfdst. 4 : 8–21, februari: hfdst. 5, maart: hfdst. 6 : 1–11, april/mei: hfdst. 6 : 12–7 : 7 en juni/juli: hfdst. 7 : 7–24.

Van de voorzitter...

Ds. W. WESTLAND

Doorgeven!

Deze zomer maakte ik een trektocht door Schotland. We hebben bekende kerkhistorische plaatsen bezocht. Zo zagen we in Edinburg het standbeeld en het huis van John Knox, de reformator van Schotland. We bezochten de kerk, waar in 1638 het Convenant van de Schotse edelen werd gesloten, om zich in te zetten voor de zaak van de Reformatie in kerk en staat. Ook stonden we bij het grafmonument van Ebenezer Erskine, de bekende prediker in Stirling. Daarom is Schotland een echte aanrader om op vakantie te gaan, zeker ook om de prachtige, ongerepte natuur.

Maar wat mij op deze reis het meest trof: na

een lange tocht kwamen we aan in het vissersplaatsje Maillag aan de Noord-Westkust. We stapten binnen bij ons Bed-en-Breakfast adres. In de hal hing de bekende plaat van de Brede en de Smalle weg (zie Mattheüs 7 : 13). Ik vroeg er naar aan de mevrouw, die ons ontving. Dat is een plaat, die ik kreeg van mijn moeder, en zij kreeg hem weer van haar moeder. Het was een boodschap, die doorgegeven werd van de ene op de andere generatie. Een boodschap, ook voor de gasten, die op dit adres kwamen slapen.

Dit trof mij, en ik dacht: wat mooi, als dat ook bij ons gebeurt: Het Woord van God doorgeven aan kinderen en kleinkinderen. En aan een ieder, die bij ons in huis komt. Niet de

brede weg zonder God. Dat brengt in het verderf. Maar ga de smalle weg, achter Christus aan. In Hem is het ware Leven te vinden!

Nieuwe seizoen

Het is goed om nu weer voorbereidingen te treffen voor het nieuwe vergaderseizoen. Wanneer gaat u beginnen? Wat gaan we bespreken? Wie zullen we uitnodigen? Ik wens u veel zegen in het nieuwe seizoen. Voor de vereniging, maar ook voor u zelf.

Bondsdag

Na de zomervakantie zien we uit naar de

Bondsdag. Deze wordt gehouden op D.V. zaterdag 30 oktober in Putten. Het thema is dit jaar: Ik geloof in God. De sprekers voor deze dag zijn Prof. dr. J. Hoek en ds. P.H. van Trigt. Zet u deze dag alvast in uw agenda?

Tenslotte

Een hartelijke groet, mede namens de andere bestuursleden.

In the picture

Hoe Gereformeerd zijn we nog?

Ds. P.J. TEEUW

In het Reformatorisch Dagblad van 10 juni stond een vraaggesprek met een theologie-student (Thom Steenbergen), die een scriptie had geschreven over het oude vragenboekje van Hellenbroek, al méér dan 300 jaar geleden geschreven. Hij had een onderzoek gedaan naar het hedendaags gebruik ervan. Hij had zijn onderzoek beperkt tot de Hervormd Gereformeerde Kring, te weten de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) en de Hersteld Hervormde Kerk (HHK). Uit zijn onderzoek bleek dat dit oude vragenboekje in de HHK méér gebruikt wordt dan in de PKN. Dat verwondert mij op zich niet. Er zijn ook goede en gereformeerde hedendaagse catechesemethoden. Daar gaat het me nu niet om.

Maar wat mij toch wel trof, was wat Thom Steenbergen antwoordde op de vraag: wat was voor uzelf de meest verrassende ontdekking? Hij antwoordde: 'Wat ik schokkend vond, waren de kritische reacties van sommi-

gen predikanten uit de G.B. op de theologische inhoud van het 'Voorbeeld'. Ik begrijp niet dat iemand die daar zo uitgesproken negatief over is, zich thuis voelt binnen deze stroming'. Aldus Steenbergen.

Ik begrijp dit ook niet. Er is best vanuit didactisch oogpunt op het bekende vragenboekje wat op te merken en sommige zaken zal je nu anders verwoorden, maar waarom zo kritisch, terwijl onze voorgelachten door dit boekje geestelijk gevormd zijn. Wat zit daar achter? Dat doet de vraag bovenkomen: Hoe gereformeerd zijn we nog?

Ik lees altijd nog de kerkbode uit mijn vorige gemeente Veenendaal. Daarin las ik onder de wijkberichten van ds. M. Goudriaan over zijn studieverlof. Hij had zich bezig gehouden met de gereformeerde prediking. Ds. Goudriaan schrijft: 'Heeft de gereformeerde prediking haar tijd gehad en moet daarom het roer radicaal om? Soms wordt gezegd, vaker nog gedacht: daar zit niemand meer op te wachten en zeker de jongeren niet. We zullen

het meer in de evangelische richting moeten zoeken. Natuurlijk is er ook nog een vraag die aan andere vragen voorafgaat: wat is eigenlijk (in 2010) gereformeerde prediking?’

Met deze vragen in zijn achterhoofd had ds. Goudriaan zich nog eens verdiept in de prediking van ds. G. Boer. De oud-voorzitter van de G.B. In alle gemeenten die hij gediend heeft, mocht hij tot rijke zegen zijn met zijn krachtige prediking. Met zijn prediking voor ogen schrijft ds. Goudriaan: ‘Wat we allen kunnen weten, zag ik bevestigd: inderdaad is er sprake van ingrijpende verschuivingen zo na de Tweede Wereldoorlog en met name de laatste tientallen jaren. Ook uiterst actueel in dit verband is een briefwisseling tussen prof. Berkhof en ds. Boer, een hoogstaande en diepgravende gedachteswisseling over gereformeerde en niet-gereformeerde prediking’.

‘Gereformeerde prediking staat onder zware druk’, zo schrijft Goudriaan.

Ik zou aan ds. Goudriaan willen vragen: als dit waar is, dat er ingrijpende verschuivingen te zien zijn in de prediking in G.B.-gemeenten, vooral de laatste jaren, in vergelijking met de prediking van ds. Boer, zou u dit voor een breder publiek eens wat nader kunnen uitwerken? Wat zijn die verschuivingen? Hoe is dat gekomen? Enz. De zaak is het waard!

Het viel mij op, dat in diezelfde tijd er twee gesprekken in het RD stonden, met dr. L.G. Zwanenburg en ds. P. Molenaar, waarin ook zij hun zorgen uitten over de prediking onder ons. En dan gaat het niet over vorm en stijl en overdracht, hoe belangrijk ook, maar over de inhoud. Hoe gereformeerd zijn we nog? Wat is en blijft hiervoor kenmerkend en onopgeefbaar in de prediking?

De engelen (slot)

DS. A.D. GOIJERT

Veel pogingen zijn ondernomen om verschil te maken tussen de engelen. In de Bijbel vinden we daarvoor niet veel aanwijzingen. Wel meende Bavinck i.t.t. Calvijn dat er in de wereld van de engelen een rijkdom is, een verscheidenheid zoals bij de zichtbare schepping. Er is verschil, meer en minder.

Een kerntekst over hun werk is wel Heb. 1:14. Het zijn alle gediensdige geesten (liturgische), die uitgezonden worden om hen te dienen (tot diakonie), die de zaligheid zullen beerven". Bij de verschillen die er mogen zijn, doen ze allen dat werk. Het zijn liturgen en diakenen. Zij dienen God door Gods kerk te dienen. Niet alle mensen. Ook niet alle kerkmensen. Hen die zalig worden. God gebruikt engelen om onze zaligheid te bevorderen. Dat is wat: er zijn honderdduizenden engelen

betrokken bij onze zaligheid. Dat grote getal staat in Dan. 7:10 en Openb. 5:11. Precies 2 Bijbelboeken die ons veel info verschaffen over de engelen. Heeft het wel zin om precies te weten hoeveel engelen er zijn? In de Middel Eeuwen was men er maar druk mee. Enorme getallen noemde men, om maar duidelijk te maken hoe sterk God wel is. Jacob zag 2 legers (Gen. 28), Jezus sprak over 12 legioenen (Matth. 26:53), één engel was echter bij Hem al genoeg om te helpen (Luc. 22:43). Calvijn wees ook op de kracht van één engel, maar merkte tegen de Roomse leer van de beschermengelen op, het zo vertroostend te vinden, dat alle engelen samen eensgezind bezig zijn voor ons heil. In de Kerstnacht waren er ook velen. Zij hebben trouwens gesproken. Bij de wederkomst zullen ze ook massaal aanwezig zijn. Eer het zover is, zijn ze blij over één zondaar die zich tot God bekeert (Luc.

15:7). Christus laat de engelen in de vreugde delen. Vreugde bij God is vreugde bij de engelen.

Mooi zie je hen aan het werk bij het tot geloof komen van de kamerling in Hand. 8 en Cornelius in Hand. 10. "Zo gaat het vandaag nog. Waar het Woord nog geen plaats gekregen heeft in land of stad, in een zendingssituatie, daar spreken engelen. Zonder dat wij het weten. Engelen vragen ook nooit aandacht voor zichzelf, maar voor hun Zender". (J. Westerink)

Wel nemen zij het initiatief. Sporen mensen aan tot actie, bijv. in de Kerstnacht. Zelf keren zij dan weer terug. Soms blijft het dan lang stil, maar opeens komen ze weer tevoorschijn, zichtbaar, op Gods tijd en wijze. Opmerkelijk is dat de discipelen helemaal niet zo vaak engelen hebben gezien. Ook voor hen gold: niet zien en toch geloven. Zij hadden Jezus Zelf! De discipelen krijgen ze nog te zien en wij ook!

Een heel bijzonder en wat onbekend moment van optreden van engelen is bij de wetgeving. Zij zijn daarbij tegenwoordig geweest, net als bij de schepping. Dat staat niet in Ex. 20 of Deut. 5, maar wel in Deut. 33. NT-ische teksten steunen dat. Zie Hand. 7:53, Gal. 3:19, Heb. 2:2. J. Muller wees er op in de Bijbelstudie in De Hervormde Vaan.

Bijzonder is ook Ef. 3:10, waar de gemeente bepaalde dingen bekend maakt aan de engelen. Het omgekeerde van wat we lezen in Dan. 7 en 9, waar zij uitleggers van verborgenheden zijn. Engelen als kerkgangers, wie had dat gedacht? Dat zij in de eredienst aanwezig zijn vertelt ook 1 Kor. 11, in vers 10.

Het boek Openb. spreekt uitvoerig over het optreden van engelen als Jezus komt om te oordelen de levenden en de doden. De Zoon des mensen zal komen in heerlijkheid en al de engelen met Hem, zei Jezus Zelf al. (Matth. 25:31) Naar de aanwijzing van Christus zullen zij de schapen van de bokken scheiden. Dan valt de grote beslissing over eeuwig wel of wee. De engelen zijn de uitvoerders daarvan. Er staat een merkwaardig woord van Paulus tegenover, 1 Kor. 6:2. Wij zullen de engelen oordelen. Hoe zit dat? Daar zijn de gevallen engelen mee bedoeld. Ook zij krijgen een rechtszaak.

Engelen weten kennelijk wie er door God ver-

koren zijn. Er moet communicatie zijn tussen God en de engelen over de levende Kerk op aarde, wie er tot geloof moeten komen. Een opmerkelijke tekst, die alleen in Lucas staat (12:8-9), is deze: wie Jezus belijden zal voor de mensen, die zal Hij belijden voor de engelen van God. Evenzo met verloochenen. Alsof de Heere hen zegt: "Dit is er ook een die zalig wordt, waak over hem/haar. Daar hebben we dan ook voorbeelden van in de Bijbel. En in de kerkgeschiedenis, vooral in tijden van vervolging, God Die Zijn kinderen beschermt, bewaart. Je krijgt er oog en hart voor. Zodat je ook gaat bidden om de bescherming van de engelen. "Hij zal Zijn engelen gebieden, dat z' u op weg bevrijden, gij zult hen, in gevaren zien, voor uw behoudnis strijden" Ps. 91:5 ber.

We zingen het, geloven we het ook en beoefenen we het ook?

Zijn de engelen ook voorbidders? Dienen zij daar ook mee? Volgens de vroege kerk en Luther wel, op grond van Op. 8:3. Dat staat er echter niet. Zij reinigen de gebeden van de heiligen (de gelovigen) wel. In de Roomse Kerk wordt de voorbede van de engelen gevraagd, zoals van Maria en de heiligen. Wij kennen alleen Jezus Christus als Voorbidder bij Vader. Hij bidt voor ons.

Een oud twistpunt is, of er ook beschermengelen bestaan. Ook wel genoemd: engelbewaarders. Iedereen heeft zijn/haar eigen engel. In de vroege kerk was dat zo, in de Roomse Kerk en bij Luther. Calvijn was er voorzichtig over. Dit weet hij wel, dat men niet moet denken, dat iedereen onder leiding staat van een eigen engel. Allen waken eensgezind over ons heil, schreef hij in zijn Institutie. Er staat een heel leger om ons heen. Ze zijn waakzaam en zorgzaam op onzichtbare wijze. Daar heeft het geloof al genoeg aan. Ook Kuijper, die zich heel zijn leven heeft beziggehouden met de engelen en er ook een boek over schreef, denkt wel dat er een zekere orde is en geen chaos. Toch haalt hij ook geen beschermengel uit Matth. 18:10 of Hand. 12:15.

Dr. Van Bruggen denkt echter van wel. Hun engel. Vooral voor de kleinen. Dat zijn geen kinderen, maar mensen die niet meetellen. Hij schrijft: "Vers 10 gaat er wel van uit, dat iedere gelovige de bescherming van een speciale engel geniet, zodat men er ook niet een kan minachten zonder direct met de be-

schermengel en zo met God Zelf te maken te krijgen. Hoewel wij te weinig kennis van de engelenwereld hebben om veel uitleg te kunnen geven aan deze woorden, geeft het weinig dat hier wordt gezegd, al reden genoeg, de weinig opvallende gelovigen op aarde met de grootste zorg te omringen"

Wat is de uitverkoren engel in 1 Tim. 5:21? Dat is een goede engel i.t.t. de gevallen engelen, welke God heeft overgegeven aan de duisternis. Hier is geen speciale engel bedoeld, zeker geen beschermengel.

Hoe zien engelen er eigenlijk uit? In de loop van de eeuwen kwam er een standaardmodel tevoorschijn. Zo zitten ze afgebeeld op de oude orgels. Zijn er uit de eerste eeuwen geen afbeeldingen bekend, daarna worden ze meestal met vleugels afgebeeld. Dit beeld gaat terug op o.a. Ex. 37:7-9 en Openb. 4:6v De vleugels kunnen ook geïnspireerd zijn door de Grieks-Romeinse kunst, waar vleugels het algemene kenteken vormden voor bovenaardse wezens. Ook vandaag zijn ze vooral naar de kant van de mens getrokken. Zo hangen ze in bepaalde winkels en in tuincentra.

Is er nog behoefte aan hun verschijning? Als de Heere het nodig acht, zal Hij het zeker doen. Laten we vooral niet zeggen, dat het niet meer kan. Hun werk is in elk geval nodig. Er staat nergens dat dat gemist kan worden en dus zijn ze zeker niet buiten dienst. Helaas functioneren ze niet erg in de geloofsbeleving, hoewel ze in de Bijbel en in de traditie van grote betekenis geweest zijn. Volgens Calvijn zijn er geen bijzondere engelenverschijningen meer te wachten. God heeft Zich definitief geopenbaard. In Christus. Bavinck deelt die mening. Het is dan ook goed om nuchter te reageren op allerlei bijzondere verschijningen en verschijnselen. De verschijning aan ds. Smijtegelt werd bijv. pas in 1933 op papier gezet. Voor het eerst. Een beetje voorzichtigheid is wel geboden.

In de Bijbel maakt de verschijning grote indruk. Mensen vrezden. De engel zegt: "Vreest niet". Zelfs de ezel van Bileam vreesde. (Num. 22:25) Luther hoopte dan ook in zijn leven nooit een engel te ontmoeten, hoewel hij ze: "de lieve engelen" noemde.

"Als de engelen al zo indrukwekkend zijn, hoe moet God dan Zelf zijn? De leer van de engelen is ons misschien wel geopenbaard

om ons de geweldige majesteit en heerlijkheid van God concreet voor ogen te stellen. De leer van de engelen is bedoeld om ons te vernederen, te verootmoedigen en tot aanbidding te brengen'. (W. van Vlastuin in "Gedienstige geesten")

Wie is de Engel des Heeren? Meermalen komen we in het OT een engel tegen met een hoofdletter E. Voor het eerst in Gen. 16:7. Hagar identificeert die verschijning met God Zelf. (vs. 13) Ook tot Abraham spreekt Hij. (Gen. 22). Hij is het, Die aan Bileam verschijnt, aan Gideon (Richt. 6), aan Elia (1 Kon. 19), aan Zacharia (12:8) Ook in Psalm 34 en 35 komen we die Engel tegen. In de loop van de kerkgeschiedenis is deze Engel vaak gelijkgesteld met Christus. Zo zou Hij in de tijd van het OT verschenen zijn. Als de Engel van God. Een theofanie dus. Een voorspel op de vleeswording van het Woord. Deze uitleg is vandaag en ook al eerder omstreden. Augustinus ging al tegen die opvatting in. Luther en Calvijn gingen ongeveer dezelfde weg. Velen die de gangbare uitleg loslaten, blijven wel spreken over een bijzondere engel. "Hij heeft Zijns gelijke niet in de engelenwereld" (van Genderen). "Waarom dan die ene stap niet gedaan om i.p.v. allerlei zelfbedachte titels, te komen tot Hem, Die in het NT ons vlees en bloed aannam?" (Kakes) Is dit geen mooie gedachte: Christus kon niet wachten tot Hij in het vlees zou komen. Voordat Hij Mens werd, kwam Hij als de Engel van God.

Volgens M.J. Paul pleit er toch veel voor om te denken aan een gewone bode. Als argumenten noemt hij:

- a. Een engel hoort altijd bij God.
- b. „Een” in het Nederlands is in de Bijbel vaak de.
- c. Een bode is vertegenwoordiger van zijn heer, in feite is hij de heer zelf.

"Op grond van deze 3 argumenten is het mogelijk dat toch een gewone engel bedoeld is. Het is daarom ongewenst het woord engel met een hoofdletter E te schrijven", schrijft hij. (Woordenboek, blz. 129)

Het laatste woord zal er nog wel niet over gesproken en geschreven zijn.

Wij gaan nu wel laatste woorden spreken. Welke betekenis hebben de engelen voor ons persoonlijk, laten we ons dat afvragen. Ons daar op bezinnen. Houden we rekening met de engelen? Ervaren we wel eens iets van de dienst van de engelen? Ook al hebben we er

nooit een gezien, dat valt catechisanten tegen, wanneer hun catecheet hen dat vertelt, hebben we ze wel nodig? Laten we er overigens wel op letten, dat niet iedereen die een engel heeft gezien, tot bekering is gekomen. Zie Bileam en de wachters bij het graf. Verwar een engel niet met de Heilige Geest, Die God is en levend maakt.

Laten we met grote eerbied over de engelen spreken. Omdat God hen stuurt. Dat ze God dienen en de gelovigen. Wat zij ook voor ons willen doen. Ons ten goede. In de strijd tegen de duivel en zijn ganse rijk. (Openb. 12:7v) Zij zullen eenmaal onze zielen de zaligheid in brengen, zo wij de verschijning van Christus hebben liefgekegen. Als wij in Hem ontslapen zijn. (Luc. 16:22)

Er is veel meer activiteit van de engelen dan wij ooit kunnen vermoeden. Dat leer je er van wanneer je je er meer in verdiept.

Nee, ze zullen ons niet geloof en bekering brengen, dat is Geesteswerk, maar wij mogen er wel gelovig gebruik van maken. Wij kunnen op hen rekenen. Zij willen ons tot steun zijn. Tot vertroosting en verwachting.

Het is alles om Christus' wil. De dienst van de engelen aan ons is er door tussenkomst van de Middelaar. Door Hem zijn de engelen met de gemeente van Christus verbonden. En de gemeente met de engelen.

Wat wij niet mogen doen is hen aanbidden. Dat is immers Goddelijke eer geven. Het laatste woord dat wij van een engel in de Bijbel lezen is: Aanbid God". (Openb. 22:9) Daar is de dienst van de engelen op gericht.

Boekbesprekingen

Ds. P. Molenaar: "De kinderen van Jacob."

Uitgeverij: "de Banier", Apeldoorn.

Gebonden, 151 pag. Prijs € 15,90.

Deze preekschetsen van de auteur verschenen reeds eerder. Het is een tweede, herziene druk. Ds. P. Molenaar hield in één van zijn vorige gemeenten n.l. in Lekkerkerk, een serie preken over de kinderen van vader Jacob. De zegeningen van Jacob zijn profetisch. Ze waren vaak tegen eigen vlees en bloed in en zijn nu nog actueel. Immers het volk Israël is voor ons ook nu een machtig mysterie. Dat volk is tegelijkertijd een voorbeeld voor de kerk van alle eeuwen en plaatsen. Aan het eind van elk hoofdstuk (19) worden Schriftgedeelten genoemd om de lezer aan te sporen tot verder graven in de goudmijn

van de Schrift. Ook zijn er gespreksvragen opgenomen na elk hoofdstuk. Het is een goede gedachte van de uitgever dit boek opnieuw te laten verschijnen. Het wordt dan ook van harte aanbevolen.

M.P.

L.A. Kroon en S.J. van Leeuwen (red.): "Opvoeding in liefde."

Uitgeverij: Den Hertog, Houten.

Paperback, 151 pag. Prijs € 14,90.

Liefde en seksualiteit vormen een gevoelig thema. Er is niet alleen veel mis op dit gebied, er is ook terechte schroom. De drempel om op een ongedwongen manier over seksualiteit te praten, kan hoog zijn. Een belangrijke reden is dat ouders niet de vaardigheden voor een goede seksuele opvoeding hebben meegekregen. In dit boek willen een achttal scribenten steun verlenen. Naast de genoemde redactie treffen we bijdragen aan van o.a. ds. K.J. Kaptein, ds. A. Schreuder en ds. A.C. Uitslag. De hoofdstukken (8) behoeven niet in een bepaalde volgorde gelezen te worden. Na een algemeen beeld van de ontwikkelingen op het terrein van de seksuele moraal in maatschappij en reformatische cultuur, wordt het onderwerp belicht vanuit een bijbels perspectief. Deze bijbelse gegevens zijn de basis voor alle hoofdstukken. Deze gaan over het huwelijk, er worden concrete handvatten voor de opvoeding van kinderen, tieners en jongeren gegeven. De waarde van het gesprek tussen ouders en kinderen over seksualiteit. Ook de begeleiding van jongvolwassenen op weg naar het huwelijk, wordt besproken. Het laatste hoofdstuk beschrijft de rol van ouders van alleengaanden op het terrein van de seksualiteit. De scribenten zijn er van overtuigd, dat de aandacht van deze zaken in het gezin, en het spreken over de scheppingsgave van de seksualiteit zoals de Heere die gegeven heeft, hard nodig blijven. Het is alleen maar winst als dit boek daarbij van dienst kan en mag zijn. Een principiële uitgave is dit boek te noemen.

M.P.

Ds. J. Westerink: "Mensen rondom Paulus."

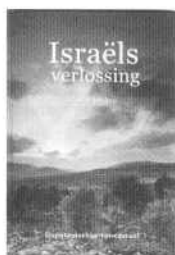
Uitgeverij: Den Hertog, Houten.

Gebonden, 217 pag. Prijs € 15,90.

De chr. geref. em. predikant op Urk, ds. J. Westerink, heeft met vreugde een boek geschreven over diverse personen rondom de grote heidenapostel Paulus. Het zijn allemaal personen die in zijn leven en bij zijn werk zijn pad op de één of andere wijze hebben gekruist. Hun namen lezen we in het boek Handelingen en in de brieven van Paulus, ze zijn voor een trouwe bij-

bellezer zeker niet onbekend. Maar ook figuren waarvan ons de namen niet bekend zijn zoals het meisje met een pythongees, de neef van Paulus, kleine radertjes. De auteur heeft de keuze laten vallen op 30 personen. Er zou nog een flink aantal aan toegevoegd kunnen worden. De schrijver deed een grondige studie vooraf. Dat blijkt reeds uit het eerste hoofdstuk over de ouders van Paulus. De geringe schriftgegevens over hen worden nauwkeurig op een rij gezet. Slechts hier en daar een enkele aanduiding. Aan het slot van elk hoofdstuk zijn een aantal gespreksvragen opgenomen. De scribent geeft daarmee aan, dat dit boek bedoeld is voor bestudering van Gods Woord in verband van verenigingen, gesprekskringen en bijbelstudiegroepen. Een waardevol boek, het verrijkt de kennis van de Heilige Schrift en geeft verdieping aan het persoonlijk geestelijk leven.

M.P.

Israël's verlossing, uitgeverij De Banier, 126 blz. Prijs € 14,90.

Een goede gedachte van het Deputaatschap voor Israël binnen de Geref. Gemeenten om in samenwerking met uitgeverij De Banier een prekenbundel uit te geven. Het zijn

7 preken die uiteraard betrekking hebben op het volk Israël. Zeven predikanten behandelen de volgende teksten: Ezech. 37 : 10, Luc. 2 : 34, Joh. 8 : 56, Hand. 6 : 7 en 28 : 23, Rom. 9 : 27-28 en 11 : 22-24. Ds. C.J. Meeuse schrijft in het Woord vooraf: „De liefde tot het Joodse volk, zoals die door alle eeuwen heen soms opbloede in de kerkgeschiedenis, staat in schril contrast tot de haat tegen hen, die ook steeds weer tot uitbarsting kwam. Als we ons afvragen waar deze haat vandaan komt, kunnen we het antwoord in de Bijbel vinden. De duivel is er steeds op uit geweest om de komst van de Messias te verhinderen. Geen farao of Saul, geen Athalia of Haman bleek bij machte om de linie waaruit Christus geboren zou worden, te doorbreken.

Het is onze begeerte dat dit boek dat geschikt is voor de leesdiensten én voor persoonlijk gebruik onder Gods zegen daartoe dienen mag. Het zou evenwel arm zijn als de liefde niet hoger zou komen of niet verder zou strekken dan het volk Israël. Het gaat niet alleen om de verlossing van dat volk, maar ook om de Verlosser van dat volk. Hém moeten we persoonlijk leren kennen tot onze verlossing. Over de noodzaak daarvan zult u in dit boek ook lezen. We hopen

van harte dat we door genade in die onmisbare verlossing mogen delen.

Ook in onze gemeenten waren deze winter soms leesdiensten nodig. Mocht dat weer nodig zijn, dan kan dit boek dienst bewijzen. Het is wel nodig er een paar psalmen aan toe te voegen, wij zingen er meestal zes in plaats van vier in onze diensten.

Goed Israël aan de orde te stellen, niet alleen op de zogenaamde Israëlzondag begin oktober. De Bijbel staat er vol van!

A.D.G.

Overlijdensberichten

*En Hij heeft tot mij gezegd:
Mijn genade is u genoeg
2 Korinthe 12:9a*

Met ontroering delen wij u mee dat door de HEERE is Thuisgehaald ons gewaardeerd lid

ABRAHAM VAN OORT

in de leeftijd van 82 jaar.

Met dankbaarheid gedenken wij hoe hij gedurende 53 jaar meelevend en betrokken (bestuurs)lid van onze vereniging is geweest.

De Heere vertrooste zijn kinderen en verdere familie.

Bestuur en leden van de Mannenvereniging
"Onderzoekt de Schriften"
te Ameide en Tienhoven

Ameide, juli 2010

*Zie, God mijn Heil,
ik zal vertrouwen en niet vrezen.
Jesaja 12:2a*

Op 20 juli 2010 heeft de Heere tot Zich genomen onze broeder

JAN GERRIT ROKS

in de leeftijd van 73 jaar.

Hij was een trouw lid van onze vereniging.

De Heere vertrooste zijn familie.

Bestuur en leden M.V.
Calvijn te Zeist

Juli 2010

*O God, mijn hart is bereid.
Psalm 108:2*

Op 24 mei 2010 is in Christus ontslapen ons
gewaardeerd lid

JACOBUS KRAMER

Vele malen genoot hij van de verenigings-
avonden die we met elkaar mochten hebben.

We bidden dat de Heere zijn vrouw, kinderen
en achterkleinkinderen zal troosten en aan
Zijn verbond zal gedenken.

Mannenvereniging "Elim"

Werkendam, mei 2010

*Die in het huis des Heeren geplant zijn, die zal gegeven
worden te groeien in de voorhoven van onze God
Psalm 92:14*

Met ontroering delen wij u mee dat na een
kort ziekbed, in de zekerheid van het geloof in
zijn Heere is ontslapen, ons gewaardeerd lid

JOHANNES LOKHORST

op de leeftijd van 81 jaar.

Met dankbaarheid gedenken wij hoe hij gedu-
rende 50 jaar meelevend en betrokken lid van
onze vereniging is geweest.

De Heere vertrooste zijn vrouw, kinderen en
kleinkinderen.

Bestuur en leden van de Mannenvereniging
"Schrift en belijdenis" te Barneveld.

Barneveld, 4 juli 2010

Met droefheid geven wij u kennis dat de
Heere uit dit leven heeft weggenomen ons
trouw meelevend lid

DS. L. WERMAN

in de leeftijd van 86 jaar.

Wij denken in dankbaarheid terug op zijn be-
trokkenheid tijdens de verenigingsavonden.

De Heere vertrooste zijn kinderen en klein-
kinderen.

Bestuur en leden van de Mannenvereniging
„Onderzoekt de Schriften" te Harderwijk

19 juli 2010

Op 5 juli 2010 werd door de HEERE op Zijn
tijd uit dit leven weggenomen onze broeder

GIJSBERT KOOL

in de leeftijd van 79 jaar.

Trouw bezocht hij onze verenigingsavonden.
Toen zijn gezondheid hem dat belette, bleef
hij toch met ons verbonden.

Samen met hem mochten wij zoeken te ken-
nen de liefde van Christus, die de kennis te
boven gaat.

De HEERE vertrooste zijn vrouw, kinderen en
kleinkinderen: "... allen die op de HEERE be-
trouwen, zullen niet schuldig verklaard wor-
den."

Mannenvereniging
"Onderzoekt de Schriften"

Zegveld, juli 2010

Met droefheid geven wij u kennis dat de
Heere tot Zich heeft genomen, na een moedig
gedragen lijden, ons trouw en zeer gewaar-
deerd lid

PIETER CORNELIS BROERE

op de leeftijd van 73 jaar.

De Heere sterke en vertrooste zijn vrouw, kin-
deren en kleinkinderen met dit grote verlies.

Bestuur en leden van Mannenvereniging
„Onderzoek de Schriften"
te Lekkerkerk

Lekkerkerk, mei 2010

*...en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.
Openbaringen 7:17*

Bedroefd geven wij kennis, dat de Heere uit
ons midden heeft weggenomen ons lid

RINUS DE WAAL

op de leeftijd van 52 jaar.

De Heere vertrooste zijn vrouw Anne en de
kinderen Eline, Marc en Angela.

Bestuur en leden mannenvereniging
„Augustinus" te Aalburg

Wijk en Aalburg, juni 2010